

Skala i uwarunkowania dezagraryzacji w Polsce

Scale and conditions of disagrarisation in Poland

dr inż. Bożena Karwat-Woźniak, dr Michał Dudek
Social and Regional Policy Department
Institute of Agricultural and Food Economics
National Research Institute

Wprowadzenie

Dezagraryzacja
aspekt:

EKONOMICZNY

PRODUKCYJNY

**EKOLOGICZNY
I KRAJOBRAZOWY**

**SPOŁECZNO-
KULTUROWY**

Introduction

Disagrarisation
aspect:

ECONOMIC

PRODUCTION

**ECOLOGICAL AND
LANDSCAPE**

SOCIO-CULTURAL

Problematykę dezagraryzacji można rozpatrywać z różnych punktów widzenia

There are different approaches to disagrarisation problem

(Tomczak 2006, Musiał 2007, Sikorska-Wolak i inni 2007, Roszkowski 2009, Halamska 2011, Zegar 2012, Sadura i inni 2017)

Cele badawcze

Research objectives

1

**Wyznaczenie trendów w skali zatrudnienia w sektorze rolniczym
ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa indywidualnego**

**Determination of trends in agricultural employment
concerning mainly family farming**

1

2

**Określenie endogenicznych i egzogenicznych uwarunkowań spadku
zatrudnienia rolniczego**

**Identification of endogenous and exogenous conditions of decrease in
agricultural employment**

2

3

**Ustalenie oddziaływania instrumentów Polityki Spójności i PROW na zmiany
w umiejscowieniu aktywności zawodowej ludności wiejskiej**

**Definition of the influence of Cohesion Policy and RDP on the changes in
economic activity of rural population**

3

Źródła danych

Sources of data

DANE PIERWOTNE

- ❑ statystyka powszechna: Eurostat, GUS (BAEL)
- ❑ wyniki panelowych badań ankietowych IERiGŻ-PIB

PRIMARY DATA

- ❑ public statistics: Eurostat, Central Statistical Office
  - ❑ panel surveys by the IAFE-NRI

DANE WTÓRNE

- ❑ informacje z realizacji krajowych i regionalnych programów operacyjnych oraz PROW
- ❑ opracowania na zlecenie administracji rządowej i samorządowej
  - ❑ literatura przedmiotu

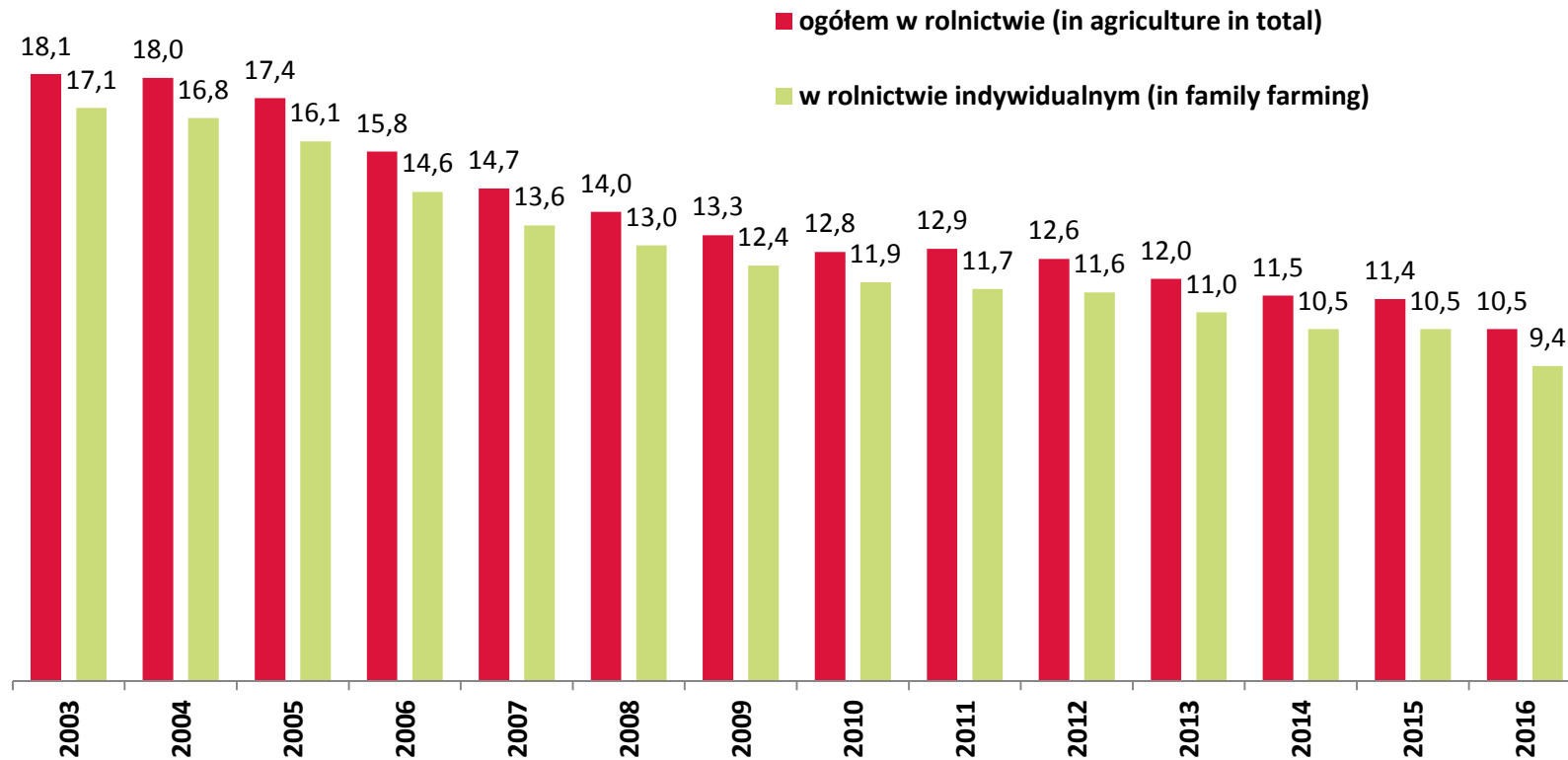
SECONDARY DATA

- ❑ information on implementation of national and regional operational programmes and RDP
- ❑ reports commissioned by central and local administration
  - ❑ literature of the subject

Okres objęty analizą: 2007-2015 oraz częściowo lata poprzedzające i następujące po nich
Time span under analysis: 2007-2015 and partly preceding and subsequent years

Pracujący* w polskim sektorze rolniczym** i w rolnictwie indywidualnym (%)

People* working in Polish agricultural sector** and family farming (%)

*Przeciętnie w roku - średnia arytmetyczna z badań kwartalnych, ogół pracujących w Polsce = 100

*Average in year - arithmetic mean from quarterly data, working population in Poland = 100

**Rolnictwo, łowiectwo, rybactwo i rybactwo.

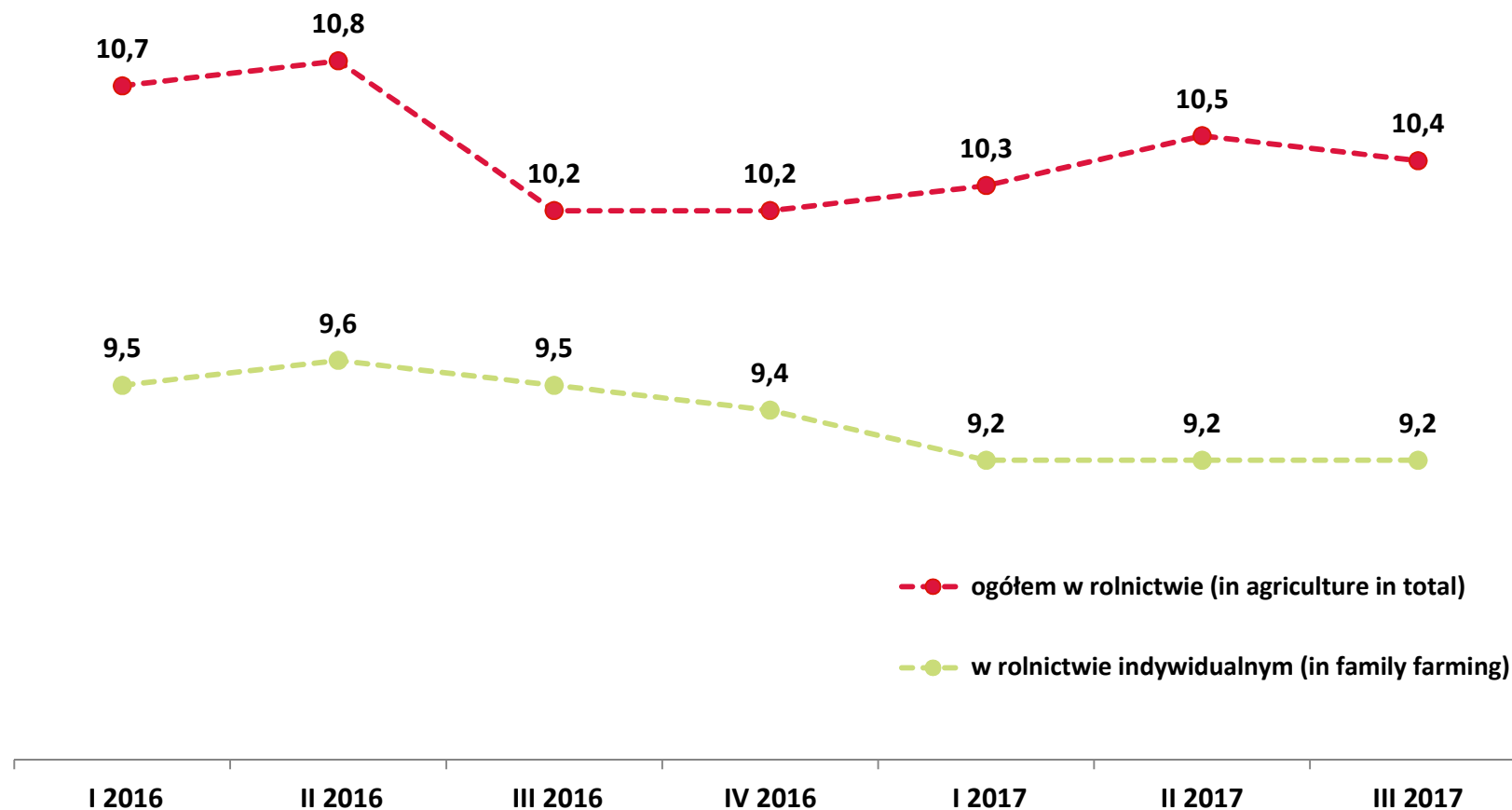
**Agriculture, hunting and fishing .

Źródło: opracowano na podstawie GUS, BAEL.

Source: own elaboration based on CSO, BAEL.

Zmiany w rolniczym zatrudnieniu w poszczególnych kwartałach 2016 i 2017 r.

Changes in agricultural employment in 2016 and 2017 quarters

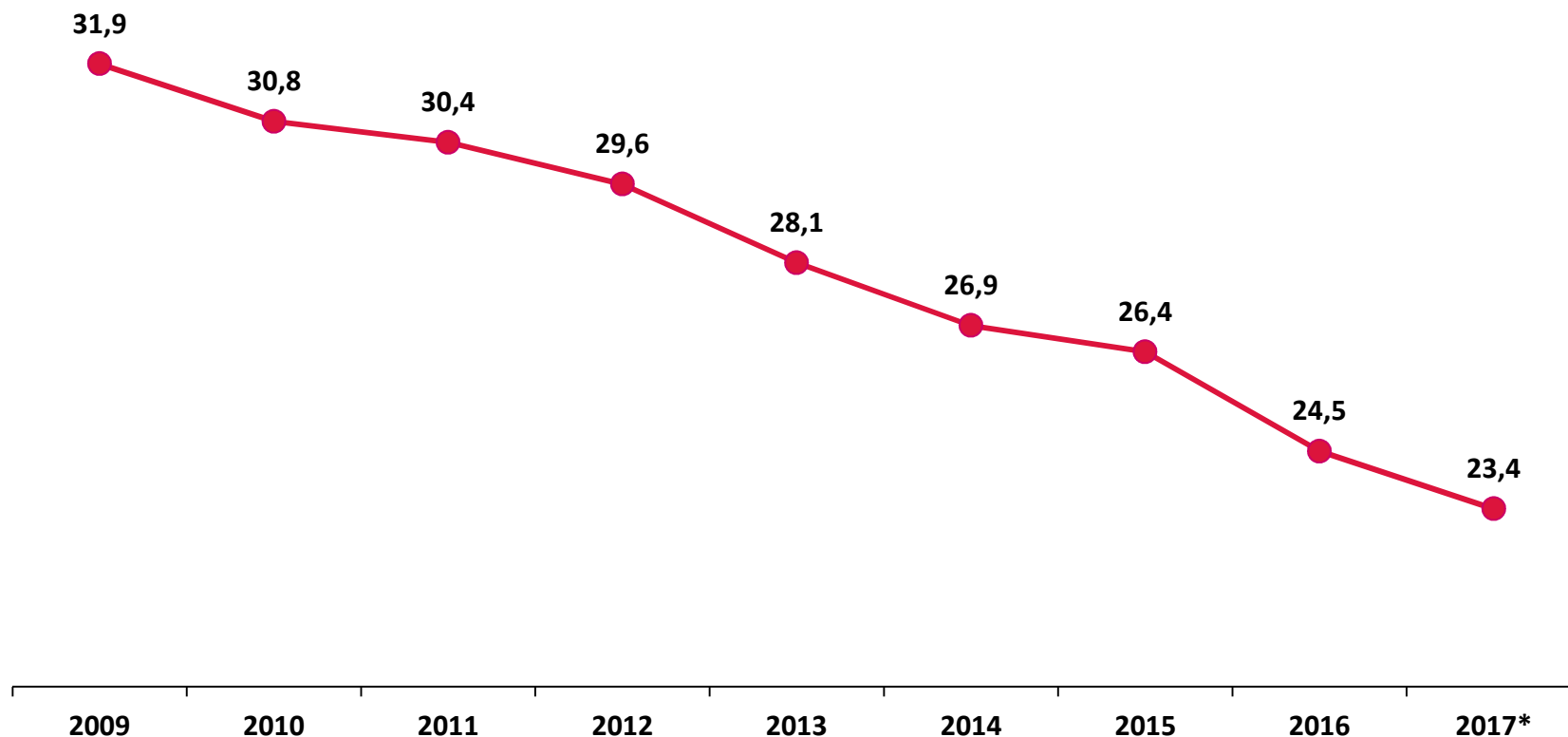

*ogół pracujących w danym kwartale = 100
*total working people in a given quarter = 100

Źródło: opracowano na podstawie GUS, BAEL.
Source: own elaboration based on CSO, BAEL.

Udział pracujących* w rolnictwie wśród ogółu zatrudnionych mieszkańców wsi (%)

Share of working people* in agriculture in total rural employment (%)

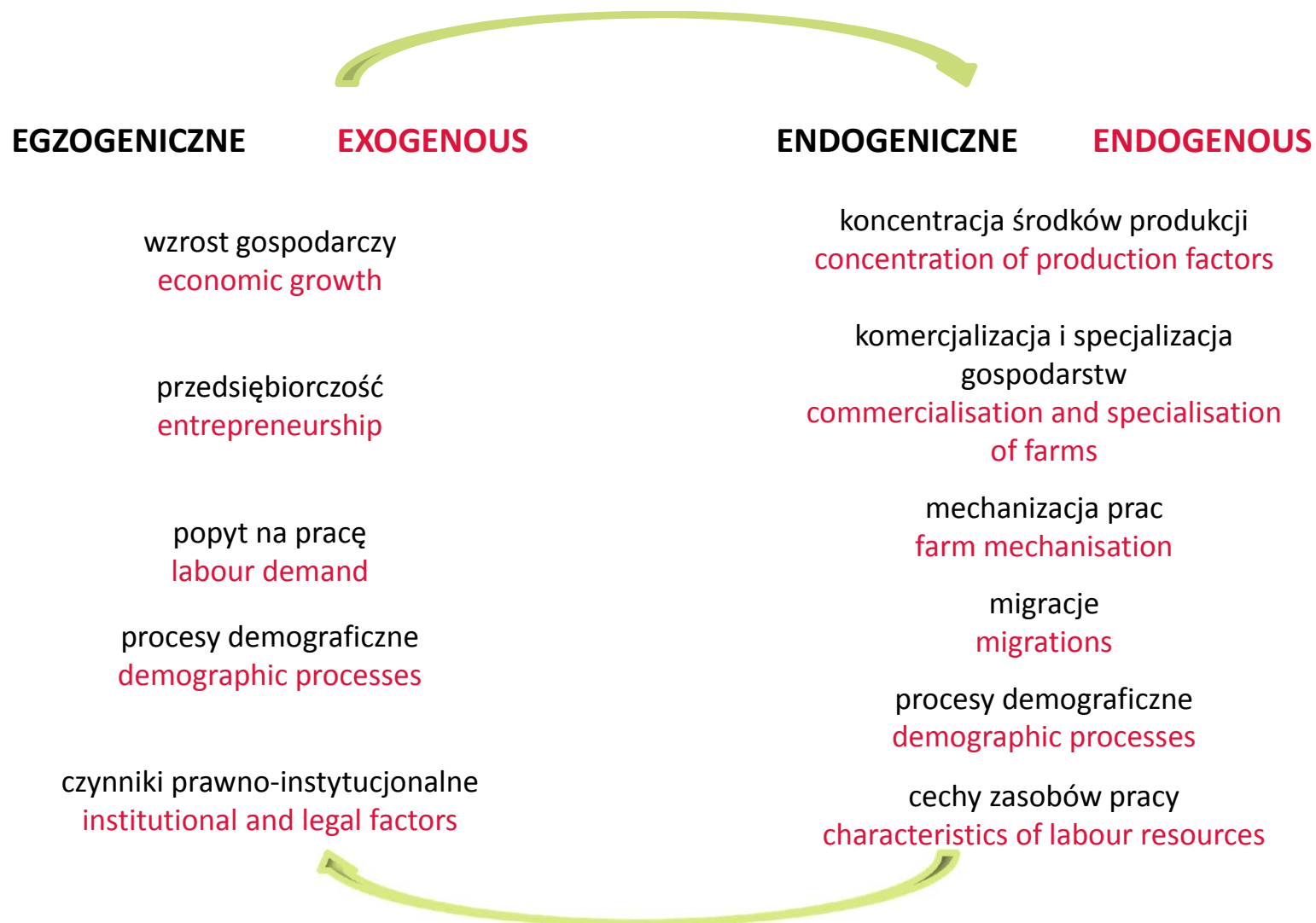
*okres 2009-2016 – przeciętnie w roku, średnia arytmetyczna z badań kwartalnych; rok 2017 – średnio z trzech badań kwartalnych;
całkowita liczba pracujących mieszkańców wsi = 100

*2009-2016 – average in year, arithmetic mean from quarterly data, 2017 – mean from three quarters;
total rural working population = 100

Źródło: opracowano na podstawie GUS, BAEL.
Source: own elaboration based on CSO, BAEL.

Uwarunkowania spadku zatrudnienia w rolnictwie

Conditions of decline in agricultural employment

Uwarunkowania egzogeniczne spadku zatrudnienia w rolnictwie

Exogenous conditions of decline in agricultural employment

Wskaźnik zmian PKB

Changes in GDP growth rate

Źródło: GUS, Roczne wskaźniki makroekonomiczne, aktualizacja 31.10.2017.

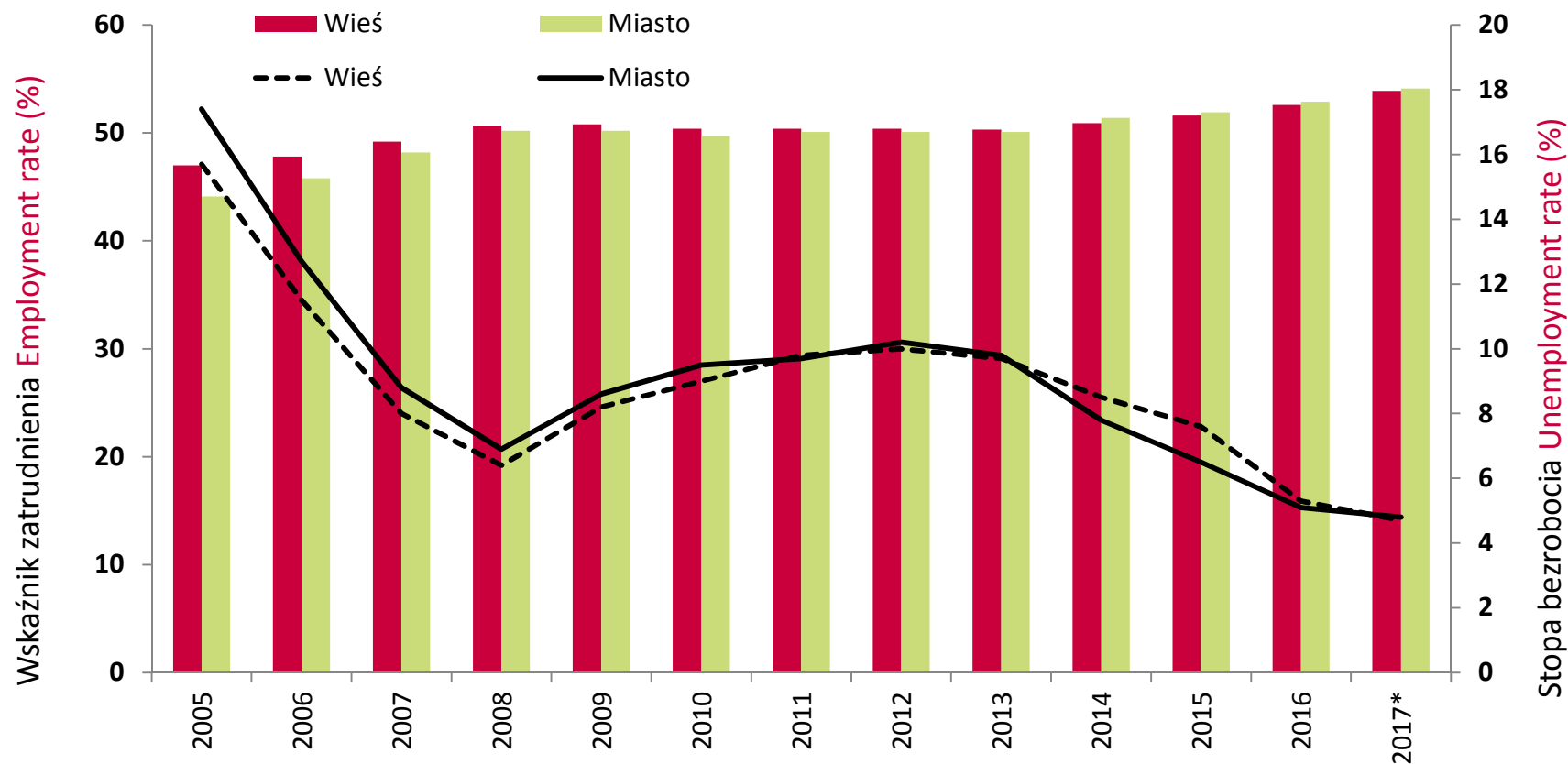
Source: CSO, Roczne wskaźniki makroekonomiczne, update 31.10.2017.

Uwarunkowania egzogeniczne spadku zatrudnienia w rolnictwie

Exogenous conditions of decline in agricultural employment

Wskaźnik zatrudnienia i stopa bezrobocia

Employment and unemployment rate

*Trzeci kwartał (third quarter).

Źródło: GUS, BAEL.

Source: CSO, BAEL.

Uwarunkowania egzogeniczne spadku zatrudnienia w rolnictwie

Exogenous conditions of decline in agricultural employment

Liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy*

Job offers available at labour offices*

lata years	oferty pracy (w tys.) job offers (in thous.)	wskaźnik zmian change
2012	222	100
2013	213	95,9
2014	307	138,3
2015	365	164,4
2016	406	182,9
2017	447	201,4

*Trzeci kwartał (third quarter).

Źródło: GUS, Kwartalna informacja o rynku pracy za odpowiednie okresy.

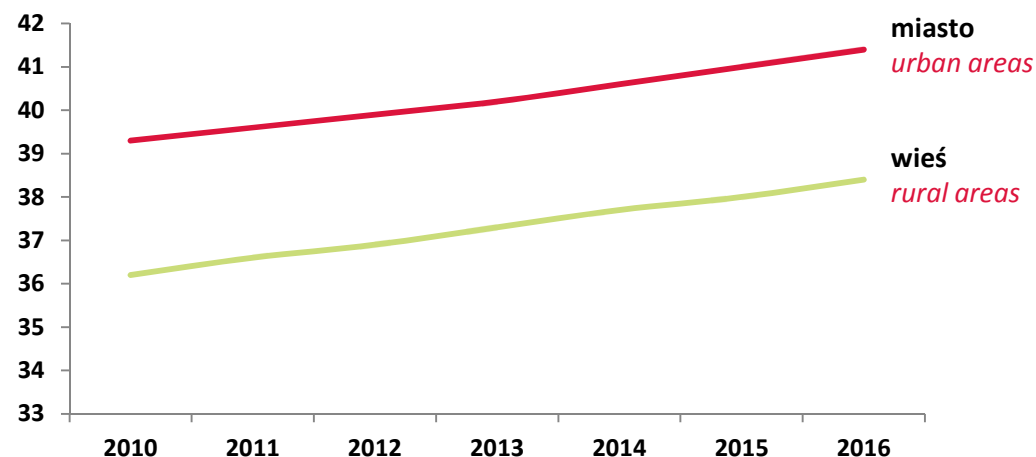
Demograficzne uwarunkowania spadku zatrudnienia w rolnictwie

Cechy zasobów pracy Characteristics of labour resources

Mediana wieku ludności miejskiej i wiejskiej
Median age of urban and rural population

Udział osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym
Share of persons in pre- and post-working age (in %)

Demographic conditions of decline in agricultural employment

Wyszczególnienie Specification	lata years	przedprodukcyjny	poprodukcyjny
		pre-working age	post-working age
wieś rural areas	2011	21,4	15,5
	2016	19,7	17,4
	2040*	15,9	21,4
	2050*	15,3	26,9
miasto urban areas	2011	17,0	17,8
	2016	16,8	22,1
	2040*	13,9	25,2
	2050*	14,1	31,1

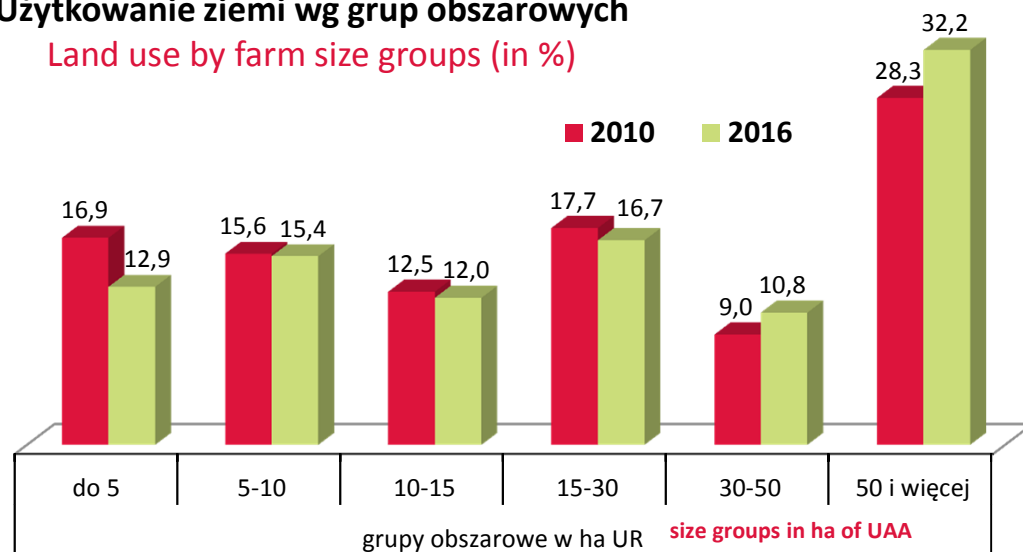
* Prognoza
Źródło: opracowano na podstawie : GUS, Rocznik Demograficzny 2012 i 2017,
Prognoza ludności na lata 2014-2050.

Uwarunkowania endogeniczne spadku zatrudnienia w rolnictwie

Endogenous conditions of decline in agricultural employment

Użytkowanie ziemi wg grup obszarowych

Land use by farm size groups (in %)

Koncentracja ziemi rolniczej
Agricultural land concentration

Źródło: opracowana na podstawie GUS.
Source: own elaboration based on CSO.

Odsetek producentów z pełną mechanizacją produkcji

Share of farmers with full mechanisation of production (in %)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2000	2005	2011
zboża <i>cereals</i>	9,3	12,5	15,3
ziemniaki <i>potatoes</i>	15,3	24,6	30,1
buraki cukrowe i warzywa korzenne <i>sugar beet and root vegetables</i>	18,2	29,7	34,9
przeżuwacze <i>ruminants</i>	10,3	22,8	30,3
mleko <i>dairy</i>	2,1	3,4	10,4
trzoda chlewna <i>pigs</i>	3,8	6,4	14,6

Poziom mechanizacji pracy
Mechanisation of agriculture

Źródło: opracowana na podstawie ankiety IERiGŻ-PIB 2000, 2005 i 2011.
Source: own elaboration based on IAFE-NRI surveys 2000, 2005 and 2011..

System wdrażania

*Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy
i zatrudnienie.*

Narodowa Strategia Spójności

Jeden z sześciu celów szczegółowych

*Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie
zmian strukturalnych na obszarach wiejskich*

Budżet

EUR 85,6 mld

67,3 mld. z budżetu UE

11.9 mld krajowych środków publicznych

6.4 mld środków prywatnych

Instrumenty

5 krajowych programów operacyjnych (OP)

Infrastruktura i Środowisko

Innowacyjna Gospodarka

Kapitał Ludzki

Rozwój Polski Wschodniej

Pomoc Techniczna

oraz 16 regionalnych programów operacyjnych(RPO)

System of implementation

*National Strategic Reference Framework 2007-2013
in support of jobs and growth. National Cohesion
Strategy*

One of six objectives

*Equal development opportunities and supporting
structural changes in rural areas*

Budget

EUR 85.6 billion

67.3 billion from the EU

11.9 billion from national public funds

6.4 billion from private stakeholders

Instruments

5 nationwide operational programmes (OP)

Infrastructure and Environment Programme

Innovative Economy Programme

Human Capital Programme

Development of Eastern Poland Programme

Technical Assistance Programme

and 16 regional programmes (ROP)

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Rural Development Programme

Rozporządzenie Rady nr 1698/2005 z 20 września 2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW):

*Istnieje potrzeba towarzyszenia zmianom na obszarach wiejskich poprzez udzielanie tym obszarom pomocy w **różnicowaniu działalności rolniczej w kierunku działalności nierolniczej i rozwijaniu sektorów nierolniczych, wspieraniu zatrudnienia...** w celu odwrócenia trendów upadku gospodarczego i społecznego oraz wyludniania terenów wiejskich. Konieczne w tym względzie jest również poczynienie wysiłków na rzecz zwiększania potencjału ludzkiego.*

PROW 2007-2013

Budżet (ogółem): 25,0 mld euro

Publiczny (krajowy + EFARD): 17,4 mld

Prywatny: 7,6 mld

Oś 3 i 4 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej oraz LEADER – instrumenty bezpośrednio nastawione na zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia

Koszt całkowity

Działanie 311	0.7 mld
Działanie 312	1.3 mld
Działanie 413	0.9 mld

(około 12% budżetu PROW)

Council Regulation no 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD):

*There is a need to accompany changes in rural areas by helping them to **diversify farming activities towards nonagricultural activities and develop non-agricultural sectors, promote employment...** making rural areas more attractive in order to reverse trends towards economic and social decline and depopulation of the countryside. An effort to enhance the human potential in this respect is also necessary.*

Polish RDP 2007-2013

Budget (total): 25.0 bln euro

Public (national + EFARD): 17.4 bln

Private: 7.6 bln

Axis 3 and 4 Quality of life in rural areas and diversification of rural economy and LEADER – measures aimed directly at increasing rural employment

Total cost

Measure no 311	0.7 bln
Measure no 312	1.3 bln
Measure no 413	0.9 bln

(ca. 12% of total RDP budget)

Polityka spójności UE a dezagraryzacja zatrudnienia. Efekty

EU Cohesion Policy and disagrarisation of employment. Effects

Liczba miejsc pracy utworzonych dzięki realizacji
NSRO 2007-2013 (w EPC)

Jobs created thanks to the NSRF 2007-2013 (in FTE)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Kobiety <i>Women</i>	Mężczyźni <i>Men</i>
Ogółem NSRO <i>NSRF in total</i>	193002	77469	115533
PO IG <i>OP Innovative Economy</i>	51723	14154	37569
PO IiŚ <i>OP Infrastructure and Environment</i>	5168	1945	3223
PO KL <i>OP Human Capital</i>	34527	24137	10390
PO RPW <i>OP Development of Eastern Poland</i>	4062	1378	2684
Regionalne Programy Operacyjne (ogółem) <i>Regional Operational Programmes (in total)</i>	97522	35855	61667
Dolnośląskie	7880	3199	4681
Kujawsko-pomorskie	2602	1001	1601
Lubuskie	2957	1138	1819
Łódzkie	5523	2125	3398
Lubelskie	6329	2435	3894
Mazowieckie	2603	1002	1601
Małopolskie	6765	2473	4292
Opolskie	5093	1068	4025
Podlaskie	5927	2227	3700
Podkarpackie	9117	3508	5609
Pomorskie	3701	1495	2206
Śląskie	17169	5985	11184
Świętokrzyskie	6089	2425	3664
Warmińsko-Mazurskie	7480	2880	4600
Wielkopolskie	5622	2101	3521
Zachodniopomorskie	2665	793	1872

Źródło: Wpływ realizacji NSRO 2007-2013 na poziom i jakość zatrudnienia w Polsce. Raport końcowy. 2016. WYG PSDB Sp. z o.o. and Evalu Sp. z o.o., Ministry of Development, Warszawa.

PROW a dezagraryzacja zatrudnienia. Efekty

RDP and employment disagrarisation. Effects

- ❑ Dzięki wsparciu PROW w latach 2007-2015 nastąpił wzrost poziomu pracujących w skali kraju średniorocznie o 40,7 tys. osób w porównaniu do scenariusza pomijającego jego oddziaływanie.
- ❑ In 2007-2015 as a result of RDP intervention the annual number of working people on average grew by 40.7 thous. in comparison to no RDP scenario.
- ❑ W tym okresie w efekcie działań nastawionych na wspieranie nierolniczego zatrudnienia (działania nr 311, 312, 413) stworzono 39,7 tys. nowych miejsc pracy.
  - ❑ In this period as a result of actions aimed at increasing non-agricultural employment (measures no 311, 312, 413) 39.7 thous new jobs were created.
- ❑ Relatywnie największą skutecznością cechowały się działania ukierunkowane na wsparcie mikroprzedsiębiorstw.
  - ❑ Relatively the most effective instrument was the support for rural micro-enterprises.

Źródło:

1. Zaleski J. (kierownik badania) Ocena wpływu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 na gospodarkę Polski. Raport końcowy, Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Wrocław 2015.
2. Sprawozdanie z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, 2015, 9/2015, MRiRW, Warszawa.
3. PROW 2007-2013 (RDP 2007-2013), 2007, 2016, MRiRW, Warszawa.
4. EGO, Ocena wpływu PROW 2007-2013 na jakość życia na obszarach wiejskich z uwzględnieniem podejścia LEADER, Raport końcowy, MRiRW, Warszawa.

Wnioski

Conclusions

1

W latach objętych analizą następowała w Polsce dezagraryzacja osiągając poziom zbliżony do górnej granicy zatrudnienia w rolnictwie przyjmowanego dla krajów rozwiniętych gospodarczo.

In Poland in the analysed years the disagrarisation process was noted reaching the level (upper treshold) which is characteristic for economic developed countries.

1

2

Zasadniczą znaczenie dla tego procesu miały czynniki ekonomiczne związane z przyrostem globalnej produkcji i zapotrzebowania na pracę w branżach pozarolniczych oraz trendy demograficzne, a także przemiany strukturalne w rolnictwie.

In this process the economic growth and increasing labour demand in non-agricultural sectors, demographic trends, as well as the structural changes in agriculture have been of importance.

2

3

Instrumenty Polityki Spójności i PROW na ogół sprzyjały podejmowaniu pracy przez ludność wiejską w sektorach pozarolniczych.

The Cohesion Policy and RDP instruments contributed to the increase of non-agricultural employment of rural population.

3

4

Skuteczność i trwałość tych interwencji była zróżnicowana w zależności od rodzaju dokonanej alokacji.

Effectiveness and sustainability of these interventions were diversified depending on the allocation.

4

5

Należy przypuszczać, że opisane tendencje w zakresie dezagraryzacji zatrudnienia będą się utrzymywały w kolejnych latach. Spośród ich determinant wzrośnie znaczenie procesów demograficznych.

It is envisaged that the tendencies in disagrarisation of employment will continue. Among their determinants the significance of demographic processes will grow.

5

Dziękujemy Państwu za uwagę!

Thank you for your attention!